

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Cseréljünk

Egy nyári estén, körülbelül hét-esztendőskoromban, így szólt hozzám Kutykurutty barátom: „Miért hagyta, hogy becsapjon Gyopár? Miért cserélted el vele az almádat?” Látogatóban voltunk aznap délután Földigszakáll bácsinál, velünk volt Gyopár bátyám is. Mind a hárman kaptunk egy-egy szép almát, s miután eljöttünk, Gyopár – régi szokása szerint – cserét indítványozott. Meg is magyaráztam Kutykuruttynak: „Gyopár mindig cserél velem, ha kapunk valamit. Játékból csinálja.” Kutykurutty azonban nevetett: „Játékból? Azért csinálja, mert a te almád vagy süteményed nagyobb szokott lenni. Önzésből csinálja.” Megdöbbenett, amit hallottam, és elhatároztam, hogy figyelni fogom cseréinket.

Másnap reggel édesanyánk elküldött minket, Gyopárt meg engem nagynénénkhez, Borbála nénihez, kérjük kölcsön a mosóteknőjét. Borbála néni konyhájában éppen egy kosár alma állt az asztalon, s mielőtt kiment a teknőért, kiválasztott két nagyot, szépet, és felénk nyújtotta: „Nesztek, egyetek meg, vagy dugjátok zsebre.” Máskor ilyenkor az ajándékot szoktam szemlélgetni, most azonban tüstént Gyopár arcát figyeltem. Elrémültem a látványtól. Gyopár mohó és kapzsi tekintettel vizsgálta az almákat. Közben a magáéra is pillantgatott, összehasonlítgatta őket. Majd hirtelen rám tekintett, és édeskésen elmosolyodott: „Cseréljünk, jó?” Ekkor már magam is láttam, hogy az én almám valamiképpel nagyobb, de még reménykedtem benne, hogy csak a megszokott játék kedvéért akar cserélni, és készségesen, vidáman bólintottam: „Jól van, cseréljünk!” A gyanakvás mégis gyökeret vert bennem, és másnap délelőtt már magam teremtettem alkalmat újabb megfigyelésre. Másik nagynénénknek, Mályva néninek elfogyott a diója, és édesanyánk engem bízott meg, hogy vigyek neki egy zsákcokskával. Azonnal odaszóltam

Gyopárnak: „Gyere te is!” Jött szívesen, mert Mályva néni finom süteménnyel vendégelte meg látogatóit. De híres volt ő a rózsáiról is. Ezen a napon is, miután letett elének egy-egy tányér süteményt, kiment a kertcskéjébe, és két szál rózsával tért vissza: „Szerzettetek örömet édesanyátoknak. Nesze, Gyopár, ezt te add neki, ezt meg te, Mohácska.” Gyopár rózsája piros volt, az enyém fehér és nagyobb, különlegesebb. Hazafelé menet Gyopár indítványára ismét cseréltünk ugyan, de én még mindig lehetségesnek tartottam, hogy amit irigységnek vélek a tekintetében, az csupán vizsgálódás, tehát most sem önzésből akart cserélni, hanem csak szokásból és játékból.

Néhány nap múlva Merengő bácsinál jártunk, és egy-egy körtét kaptunk tőle: „Nesztek, gyerekeim! Ilyen körte csak nálam terem egész Törpeházán. De még állniuk kell két hétig, csak aztán egyetek meg.” Ismét figyeltem persze Gyopár tekintetét, és tüstént meg is örültem, mert odalesett ugyan a körtémre, de most már rögtön el is kapta a szemét, nem törődött tovább vele. De jaj, a következő pillanatban már sejtettem, miért a változás. Mert ezúttal az én körtém volt kisebb. De valaminek ismét megörültem. Most végre egészen bizonyosan megtudhatom,

igazat mondott-e Kutykurutty. Amikor kiballagtunk Merengő bácsi kertjéből, most én mosolyodtam el, és én indítványoztam: „Cseréljünk, jó?” Gyopár egy pillanatra meghökkenve bámult rám, aztán zavarában egy bokor felé nyúlt, lehántotta egy ágacska leveleit, s miközben a levegőbe dobta őket, félvállról odaszólt nekem: „Most már nem szedem elő a zsebemből.”

Nagyon elszomorított, amit megtudtam ebből, és ettől kezdve nem mentem vele együtt olyan helyre, ahol ajándékot kaphattunk. Amikor megkérdezte az okát, megmondtam: „Mert nem akarom látni az arcodat, amikor lesed, nem nagyobb-e, amit én kaptam. Olyankor én ellenszenvet érzek irántad. Ezért nem megyek be.” Elvörösödött: „Te is lesed, amit én kaptam!” Amint ezt kimondta, múlni kezdett az arcán a vörösség, és én kezdtem érezni, hogy vörösödöm. Viszszagondoltam ugyanis régebbi esetekre, és ráeszméltem, hogy igaza van. De már mondtam is: „Csakhogy én nem önzésből nézem. Nem azzal a szándékkal, hogy ha nagyobb, akkor cserebere ürügyével ravaszul megszerezem magamnak.” Mintha csak egyetlen adag elvörösödés jutott volna kettőnknek, az én arcomról most visszazállt az övére. De most is hamarosan kikecmergett zavarából: „Te is önzésből nézed. De én nem szidlak miatta. Az önzéstől nem lehet megszabadulni.”

Egy napon, nem sokkal az előbbieket után, szinte egész Törpeháza felvándorolt Földigszakáll bácsihoz. Születésnapja volt. Gyopár, Ugribugri öcsémek meg én együtt mentünk fel délután, és Ugribugri az egész úton annak örvendezett, hogy Földigszakáll bácsi ma megint magyarázgatni fog neki a fákról. Nevettünk rajta: „Erre ma ne számíts! Hiszen rengeteg vendég lesz.” De nem nyugodott bele: „Számítok. Legalább a vendégek is meghallják. Ez mind nagyon érdekes. Azelőtt én azt hittem, hogy az almának a gyer-

meke az alma. Pedig dehogyis. Hanem ha az alma a fa alatt marad, és ott kis almafák nőnek a magjából, akkor azok a kis almafák, azok a nagy almafa gyermekei” – magyarázott volna tovább is, de ekkor más kistörpékkel találkoztunk, és együtt mentünk fel Földigszakáll bácsihoz.

Csakugyan rengeteg vendég volt nála. Sok felnőtt is ült körülötte a tornácon. Az édesanyák már terítették a hosszú asztalokat a kertben az uzsonnához. De Földigszakáll bácsi arra az időre is, amíg az uzsonnára sor kerül, minden gyereknek, aki köszöntötte, két almát nyomott a markába, legjobb ízű fájának gyümölcsét. A mögöttünk jövők Gyopárt és engem hamarosan eltoltak előle, le a tornácról, a kert fűvére, és a következő pillanatban szégyenkezve kaptam rajta magam, hogy Gyopár almáit lesi a szemem. Tüstént elfordítottam ugyan a tekintetemet, de máris újból látnom kellett őket. Gyopár ugyanis kivette a kezemből az almáimat, markomba nyomta a maga két igen nagy almáját, és rám mosolygott. Átvillant az agyamon, hogy bizonyára az hatott rá, amit nemrég az önzéséről, a ravaszságáról mondtam, és nagy örömet éreztem. De szabadkoztam is: „Nem, nem, Gyopár, vedd vissza ezeket a nagyokat.” Ő azonban tréfás szigorúsággal rám szólt: „Nem veszem, ne ellenkezz velem! Azt mondtad, önző vagyok. Hát íme, így vagyok én önző!” Most már annyira örültem, hogy megöleltem és megcsókoltam.

Örömöm azonban nem tartott sokáig. Gyopár ugyanis oldalra pillantgatott, és szükségtelenül hangosan, majdnem kiáltva ezt mondta: „Ugyan, Moha, ne csinálj ilyen nagy dolgot ebből!” Csak ekkor vettem észre, hogy néhány idősebb kistörpe beszélget a közelünkben, Gyopár pajtásai. De éppen csak odapillantottak ránk, Gyopár tehát újból kiáltotta, és most még hangosabban: „Szórá se érdemes ez, Moha öcsém! Csak nem teszek olyat, hogy a nagyobb almákat magamnak tartsam meg?” Most már felfigyeltek a hangoskodásra, és odaléptek hozzánk: „Mi baj van, Gyopár? Mi történt?” És Gyopár, mint aki éppen ezt akarta, már közölte is velük szerénykedő mosollyal, de ragyogó arccal: „Semmi baj, és semmi az egész. Én véletlenül na-

gyon nagy almákat kaptam, elcseréltem hát őket Moha almáival. Hiszen a bátyja vagyok, vagy mi a szössz? Ne is beszéljünk róla!” A kistörpék megveregették a vállát: „Derék gyerek vagy, igazi jó testvér.” Én meg elszomorodva félrebaktattam. A bodzabokrok mögé mentem, elbújva akartam megvárni, hogy enyhüljön valamelyest a szomorúságom.

De egyszerre csak odajött hozzám Gyopár, és zavartan nevetgélve kérdezte: „Most meg mi bajod?” „Tudod te jól, mi bajom. Hiszen ez az eldicsekvés ugyanolyan önzés volt, mint amikor elravszkodtad tőlem a nagyobb almát, a szebb virágot.” Elvörösödött. De sértődést is tetetett: „Hát neked semmi se jó? Már igazán nem tudja az ember, hogy mit tegyen!” Feltekintettem a tornácre. Ugribugri nem hagyta, hogy eltöljék Földigszakáll bácsi közeléből, ott állt a karosszéke mellett, és hogy mindkét kezével kapaszkodhassék a karfába, letette az almáit az ablakpárkányra. Ránéztem Gyopárra: „Azt mondd, nem tudja az ember, hogy mit tegyen. Hát gyere, megmutatom.” Felmentünk a tornácre, s minthogy mindenki Földigszakáll bácsira figyelt, főképpen Ugribugri, észrevétlenül kicserélhettem almáit a Gyopártól kapott két igen naggyal. Aztán már ott is akartam maradni, de Gyopár megfogta a karom, levitt a kertbe, és ott gúnyos mosollyal ezt mondta: „Most persze azt hiszed, hogy abban, amit tettél nincs önzés. Pedig van. Hiszen élvezed, hogy jót cselekedtél. Azt is élvezed, hogy titokban tartod, hogy nem kapsz érte elismerést. Mondtam már a múltkor is, az önzéstől nem lehet megszabadulni.”

Meghökkenem és elszomorodtam. De a válaszómban már benne volt a vigasztalás: „Csakhogy ez nem olyan önzés, mint a te két-féle csereberéd! Ez olyan önzés, amelyről nem tehetek!”

Ugribugri csakugyan kierősza-kolta, hogy a vendégség dacára is magyarázgasson neki Földigszakáll bácsi a fákról, és hazafelé menet elárasztott bennünket újonnan szerzett tudományával. Almáit nem ette meg, szüleinknek szánta őket, s minthogy nem fértek a zsebébe, a markában szorongatta, és hadonászva velük, lelkesülten magyarázott: „Milyen érdekes, hogy még az a fa is, amelyen ilyen finom almák teremnek, attól a keserű vadalmafától származik. Ugyanúgy van ez, ahogyan mi emberek attól a vad ősembertől származunk, aki barlangban lakott.” Ekkor szembejött velünk egy kis parasztfiú meg egy kis parasztlány. Mosolyogtak rajta, hogy ilyen kicsi törpe a vad ősemberről magyaráz, és két nagy almával hadonászik. És a fiúcska, inkább csak tréfából, odaszólt Ugribugrinak: „Add nekünk azt a két almát, kistörpe!” Ugribugri rögtön a kezükbe nyomta: „Nesztek!” – és már jött is velünk tovább, és folytatta: „A keserű vadalmafát az ember nemesítette ilyen finommá. Gondozással, ápolással. És ha egy-egy fát megnemesített, akkor annak a hajtásaival beoltotta a vad fákat. És ugyanígy nemesedett lassacskán a vad ősember is. Ha valamelyik már nemesedett egy kicsit, akkor az beoltotta a gondolatait meg érzéseit a többibe.”

Gyopárt bosszantotta az öcskös gyors ajándékozása, és közbeszólt: „De azt tudod-e, te megnemesedett vadóc, hogy milyen almákat adtál oda ilyen könnyen? Ezek voltak a legszebb almái Földigszakáll bácsinak. Véletlenül én kaptam őket, de én odaadtam Mohának, ő meg neked: Kicserélte a tieddel, mert azok kicsinyek voltak.” Ugribugri megállt, és alig bírta megszólalni a meghatottságtól: „Hogyhogy... kicsinyek? Honnan tudtátok, hogy... kicsinyek? Hát ti meg szoktátok figyelni, mekkorát kap a másik? Hát ti még... ti még ezzel is törődtek? Nekem eddig ilyesmi eszembe se jutott! Milyen jók vagytok ti... milyen jók!” Gyopár meg én megdőbbenve, mozdulatlanul dermedt arccal bámultunk egymásra az öcskös feje fölött.